

สรุปประเด็นการเสวนา “ขึ้นเขียง” คุณนิกร แซ่ตั้ง

วันเสาร์ที่ 9 กรกฎาคม 2554 เวลา 13.00 -15.00 น. ห้อง 501 หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร

ผู้ดำเนินการเสวนาคือ คุณมนทกานติ รังสิพราหมณกุล บรรณาธิการบริการ นิตยสาร มาตาม พิกาโร ก่อนจะเริ่มการเสวนา “คณะละคร 8 x 8” นำงานมาแสดงให้ชม ซึ่งเป็นการนำผลงานเรื่องต่างๆ ของคณะที่เคยแสดงมาแล้วในงานเทศกาลละครกรุงเทพที่ผ่านมา และนำมารวมไว้ในเรื่องนี้ การเสวนาครั้งนี้มีผู้สนใจเข้าร่วมประมาณ 30 คน ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของคุณนิกร แซ่ตั้ง

คุณนิกรย้อนประวัติการเรียนละครของตนว่าเริ่มเรียนละครกับอาจารย์มัทนี รัตนิน ที่ชั้น 8 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งการเรียนละครในช่วงนั้นจะเน้นแนวสัจนิยม (realistic) ก่อน เพื่อที่จะให้รู้ว่าอะไรจริงอะไรไม่จริง จากนั้นไปทำงานที่เดอะ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ สิ่งที่เราเรียนรู้จากแสดงอย่างมากคือการทำงาน การเขียนบทของคุณดารกา วงศ์ศิริ วิธีการนำเสนอ และการแสดงของนักแสดงมืออาชีพ ซึ่งมีทั้งดาราและไม่ใช่ดารา แต่ก็นับว่าเป็นนักแสดงมืออาชีพจริงๆ วิธีการเล่น และช่วงที่อยู่ที่โรงละครกรุงเทพก็ได้ชมการแสดงที่ไม่ใช่ของแดนซ์ด้วย เพราะว่าที่โรงละครกรุงเทพนั้นมีศิลปินอาชีพจากที่อื่นมาแสดงเป็นจำนวนมาก จึงมีโอกาสได้ชมการแสดงบัลเลต์ดีๆ จากรัสเซีย ได้ชม dance ดีๆ จากอิตาลี ได้ชมคอนเสิร์ต และละคร musical ดีๆ นอกจากนี้ยังได้รู้จัก Le Coq จากนักแสดงที่มาเล่นที่นั่น และมา workshop ให้ แต่ตอนนั้นยังไม่มีโอกาสที่จะไปเรียนเพราะขาดแคลนทุน จนกระทั่งถ่ายโฆษณาและได้เงินเก็บจนพอที่จะไปเรียนได้ก็เรียนที่สถาบัน L'École Internationale de Théâtre Jacques Lecoq หรือ Le Coq เพราะเห็นแล้วว่าการสื่อสารโดยไม่ต้องใช้ภาษาไปได้ไกลกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งละครภาษาไทย ชาวตะวันตกก็มักไม่รู้เรื่อง แต่ถ้าชมละครภาษาไทย และดูภาพการแสดงก็จะรู้เรื่องด้วย ก็จะขยายวงไปได้อีก

คุณนิกรเห็นว่างานของตนไม่ใช่งานแบบ Le Coq เพราะงาน Le Coq เป็นงานที่เรียบง่ายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน แต่ข้อดีของการได้ไปเรียนงานของ Le Coq คือเขาไม่เน้นภาษา เพราะฉะนั้นสามเดือนแรกจะทำงานทุกอย่างโดยไม่พูด คืองานที่ออกมาจะเป็นงานที่ไม่พูดเลย ซึ่งช่วยฝึกวิธีการมองและการเสพ โดยไม่ต้องฟังภาษาอย่างมาก จึงเป็นการฝึกการใช้ร่างกายที่ขับเคลื่อนการสื่อสารโดยไม่ต้องใช้คำพูด นอกจากนี้ยังได้กระบวนการสร้างงานมาจากที่นั่น ทั้งนี้ คุณนิกรยอมรับว่าเรื่องความเรียบง่ายนั้นได้มาตั้งแต่เรียนกับอาจารย์มัทนีแล้ว เพราะว่าตอนที่เรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชั้น 8 เป็นห้องขนาดเล็กไม่ใหญ่ โลงๆ และใครที่จะทำงาน (scene) ส่งอาจารย์ก็ไปลากของที่มีอยู่ในห้องนั้นมา เช่น ลากโต๊ะ ลากเก้าอี้ ลากกล่อง ลากของเก่าๆ พังๆ หรือตั้งแผงบางอย่างขึ้นมา แล้วก็นำมาทำฉากสังครุ ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้กำกับแล้วว่าจะนำเสนอประเด็นอะไรส่ง ซึ่งจะพิจารณาว่าสิ่งที่นำเสนอเหล่านั้นเข้ากันหรือไม่ อย่างไร หรือว่าจัดองค์ประกอบของฉากที่นำเสนออย่างไร สิ่งเหล่านี้ได้รับการฝึกมาตั้งแต่สมัยที่เรียนแล้ว

คุณนิกรเล่าถึงกิจวัตรประจำวันของตนว่า หากมีสอนก็จะไปสอนหนังสือ ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าทอมใดใครเป็นผู้จ้างไปเป็นอาจารย์พิเศษบ้าง ซึ่งทอมที่ผ่านมาสอน 3 - 4 ที่ ทอมนี้ก็สอน 2 ที่ ก็จะสอนสองวัน ที่เหลืออีก 5 วันจะว่างก็จะแบ่งเวลาวางานที่สอนแล้วซ้อมละครได้ ก็จะไปซ้อมละคร ถ้าไม่มี production ละครก็จะดูว่ามีบทต้องทำหรือไม่ ถ้ามีก็ต้องทำบท วันใดมีละครของเพื่อนเล่นก็ไปดู ดังนั้น ถ้าไม่ดูละคร ก็ทำละคร หรือว่าหาอะไรเกี่ยวกับละครดู หรือว่าอ่านหนังสือ คุณนิกรเห็นว่าการอ่านหนังสือจำเป็นมากสำหรับการทำละคร เพราะว่าถ้าไม่อ่านหนังสือก็จะมีข้อมูลใหม่ ทั้งนี้ ในการทำงานคุณนิกรไม่ได้วางแผนทำละครเฉพาะปีต่อปี แต่ว่าวางแผนล่วงหน้า เช่นว่า 3 ปีข้างหน้าจะทำละครเรื่องใดบ้าง ถ้าเรื่องใดบทยังไม่เสร็จก็ต้องทำบทไปบ้าง เช่นในขณะนี้คุณนิกรสนใจเรื่องเกี่ยวกับรามายณะอยู่ ก็จะเริ่มหาข้อมูลเกี่ยวกับรามายณะไว้ ถือว่าเป็นการสะสมข้อมูลก่อนที่จะทำละครเรื่องนั้นจริงๆ หรือเรื่องที่จะแสดงในงานเทศกาลละครฯ ปีนี้ก็คิดบทไว้ตั้งแต่ 2 ปีที่แล้ว แม้ว่าทุกวันนี้บทจะยังไม่เสร็จ แต่ก็ยังคิดถึงอยู่

และลงมือเขียนไปบ้างแล้ว ขณะเดียวกันก็ทำละครเรื่องอื่นๆ ไปพร้อมกันด้วย แต่ก็ยังมีเวลาว่างสำหรับตัวเองอยู่บ้าง แต่เมื่อปีที่แล้วมีเวลาว่างน้อยมาก เพราะจะต้องสอน 4 ที่ จึงต้องเตรียมการสอน สอนเสร็จก็ต้องเดินทาง

2. ประวัติความเป็นมาและการดำเนินงานของ “คณะละคร 8 x 8”

คุณนิกรเล่าว่าชื่อ “8 x 8” มาจากตารางหมากรุก ซึ่งหมากรุกมี 2 ฝั่ง มีสองบุคลิกและมีปมขัดแย้ง (conflict) ที่ตอบโต้กันไปมา งานของ “8 x 8” เป็นการแสดงที่เน้น 2 ส่วน คือ physical ซึ่งเป็นการใช้ร่างกายถ่ายทอดเรื่องราวอย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าจะมีบทพูดหรือไม่ก็ตาม และ บทละคร สำหรับการสร้างละครนั้น โดยมากจะสร้างมาจากประเด็นที่เราสนใจในแต่ละช่วงเวลาเป็นหลัก และจากประเด็นนั้นค่อยมาคิดต่อไปว่าจะใช้วิธีการนำเสนอแบบใด หรือการเล่าอย่างไรถึงจะสื่อจากประเด็นนั้นได้ชัดเจนกว่ากัน บางเรื่องไม่ต้องพูดมากก็ได้ แต่บางเรื่องต้องอาศัยการพูดอธิบาย ส่วนในกรณีที่มียุทธวิธีแล้วก็จะพิจารณาว่าบทนั้นมีข้อดีใดบ้างที่สามารถหยิบมานำเสนอได้ โดยปกติแล้วผลงานของ “คณะละคร 8 x 8” จะต้องเชื่อมโยงกับสังคม หรือมีอะไรบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน หรือว่ามีความสำคัญพอสำหรับสังคมไทย เพราะว่า “คณะละคร 8 x 8” จัดแสดงในเมืองไทยเป็นหลัก ดังนั้นละครของ “คณะละคร 8 x 8” จะต้องเชื่อมโยงกับผู้ชมในสังคมไทยได้ และในคณะละคร “8 x 8” มีผู้กำกับคนอื่นอยู่ด้วย ซึ่งแต่ละคนก็ต่างมีสไตล์ของตัวเอง

นอกจากนี้ ในการคิดงานส่วนใหญ่ คุณนิกรเล่าว่าจะคิดงานเป็นความรู้สึกมวลรวม ซึ่งจำเป็นต้องขยายความรู้สึกนี้ให้กลายเป็นภาพที่ชัดเจนขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงมีผลงานบางชิ้นที่เน้นในเรื่องของความรู้สึกมากกว่าความคิด จึงต้องพิจารณาว่าจะเลือกความรู้สึกใดมาแสดงเพื่อสื่อกับผู้ชม เช่น ละครเรื่อง “ไร้พำนักรัก” มีตัวละครที่เป็นวิญญาณซึ่งเป็นแฟนเก่าของพระเอก ที่เชื่อมกับพระเอกในเรื่องความรัก คุณนิกรเห็นว่าในเรื่องมีตัวละคร หรือความหมายบางอย่างที่ไม่ต้องอธิบาย เช่น “ความรัก” แต่เดิมคิดว่าจะไม่ให้ตัวละครตัวนี้พูดเลย ในที่สุดก็ให้พูด แต่ให้พูดคำเดียวคือ “รักนะ” แต่ความหมายของคำๆ นี้จะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ นั่นก็แสดงให้เห็นว่าภาษาไม่ใช่วิธีการสื่อสารเพียงวิธีเดียว แต่มีการสื่อสารแบบอื่นอีกมาก จะเห็นว่าบางครั้งเมื่อลดทอนภาษาไป ก็สามารถสื่อสารได้ด้วยวิธีอื่น ซึ่งการนำเสนอเช่นนี้กลับทำให้ตัวละครตัวนี้กลายเป็นที่จดจำของเรื่องนี้

คุณนิกรชี้ให้เห็นว่าการนำเสนอละครที่ “คณะละคร 8 x 8” เน้น คือ หากละครเรื่องนั้นไม่มีประเด็นที่ต้องถกเถียง (issue) หรือนำเสนอปรัชญา ก็ต้องสามารถสื่อให้เกิดความรู้สึกอะไรบางอย่างได้ เช่น ยกระดับจิตใจ ซึ่งความรู้สึกที่ว่านี้แค่กระตุ้นให้ผู้ชมละครรู้สึกถึงความเป็นมนุษย์ที่มีเลือดเนื้อ หรือความเห็นบางอย่างที่ทำให้ตระหนักรู้ว่าตนเองเป็นคนที่มีเลือดเนื้อ หรือรู้สึกได้อยู่กับสำคัญด้วยเช่นกัน ไม่เช่นนั้นแล้วละครจะกลายเป็นสารคดีที่เป็นเพียงแค่เมื่อชม ดีความ และก็ทำให้ผู้ชมฉลาดเท่านั้น แต่อะไรบางส่วนของความเป็นมนุษย์ขาดหายไป

นอกจากนี้ สิ่งที่เป็นลักษณะเฉพาะของละครของคณะ “8 x 8” ก็คือวิธีการเล่าเรื่อง จะเห็นว่าการนำเสนอละครในหัวข้อเดียวกัน แต่นำเสนอไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับวิธีการเล่า ซึ่งอาจมีเทคนิคบางอย่าง ที่ต่างออกมาเพื่อรับใช้วิธีการเล่าเรื่องที่เลือกมานำเสนอเนื้อหา ในการนำเสนอละครแต่ละเรื่องก็จำเป็นต้องคิดว่าวิธีการเล่าเรื่องแบบใดที่จะได้ผลดีที่สุด

ละครบางเรื่องของ “คณะละคร 8 x 8” มีคนต่างประเทศมาชม เช่น “ไร้พำนักรัก” ตอนที่ได้จัดแสดงนั้นจัดแสดงที่สามย่าน แต่เล่นไม่กี่รอบ ต่อมามหาวิทยาลัยบูรพาก็ติดต่อให้ไปจัดแสดงที่นั่น ซึ่งมีภัณฑารักษ์ชาวเยอรมันมาดูแล้วชอบมาก จนทุกวันนี้ก็ยังติดต่อกันอยู่ และก็มีคนญี่ปุ่นจาก Japan Foundation มาดูก็ชอบมาก แต่ Japan Foundation ไม่สนับสนุนเรื่องทางการเมือง เรื่องนี้จึงไม่ได้จัดแสดงร่วมกัน เพราะว่าละครเรื่องนี้เป็นเรื่องทาง

การเมือง นอกจากนี้ก็มีคนได้วันมาดอยู่แล้วชอบ และบอกว่าอยากจะไปทำ แต่คุณนิกรไม่ได้ให้ไป เพราะเขาไม่ได้ติดต่อเป็นกิจจะลักษณะ แต่ติดต่อด้วยวาจาเท่านั้น จึงไม่แน่ใจว่าเมื่อนำไปทำแล้วจะไปเปลี่ยนอะไร และอย่างไร

นอกจากนี้ก็มีละครบางเรื่องที่น่าสนใจที่ต่างประเทศ เช่น “สาวชานา” ละครเรื่องนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่เทศกาลละครฯ ทำให้มีโอกาส เพราะว่าเป็นงานที่ได้รับการติดต่อมาจากหอศิลป์โตเกียว เพราะเขาทราบว่าเมืองไทยมีเครือข่ายละคร ซึ่งเขารู้จักกับคุณประดิษฐ์ ประสาททอง จากการที่คุณประดิษฐ์ทำละครเรื่อง “ยักษ์ตัวแดง” ในการจัดการแสดงในครั้งนี้ เพราะ อีเดกิ โนตะ ผู้ที่มีชื่อเสียงมากได้เป็นผู้อำนวยการหอศิลป์ จึงมีการนำงานของโนตะมาทำ และเรื่อง “สาวชานา” เป็นงานที่โนตะชอบมาก แต่เรื่องนี้ไม่ดังเท่าเรื่อง “ยักษ์ตัวแดง” เพราะว่า “ยักษ์ตัวแดง” ทำให้เขาโด่งดังมากในระดับนานาชาติ เรื่อง “สาวชานา” เป็นการนำเครือข่ายของคณะละครหลายๆ คนมาช่วยกันเล่น คือซ้อมเล่นที่เมืองไทย และนำไปแสดงที่ญี่ปุ่น โดยนำบทของญี่ปุ่นมาแปลงเป็นไทยแล้วนำไปเสนอเขา นำไปเล่นให้เขาดู และมี subtitle อยู่ข้างล่าง ที่น่าแปลกก็คือละครเรื่องนี้กล่าวถึงสังคมชนบทและสังคมเมือง เด็กผู้หญิงชั้นมัธยมที่หนีเข้ากรุง แล้วมาเจอกับนักวิชาการที่หลงรักเธอ ซึ่งเธอก็ไปอยู่บ้านนักวิชาการคนนี้ มี NGO ที่ดูมีอุดมการณ์ ทำงานกับมวชน แต่จริงๆ แล้วเขาหลอกใช้มวชน เรื่องนี้มีการปลุกระดมมวชน ใช้ผลประโยชน์จากมวชน และเด็กผู้หญิงมาจากต่างจังหวัดก็ถูก NGO ที่มีอุดมการณ์คนนั้นหลอกใช้อีกทีหนึ่ง เพื่อให้มวชนอยู่เป็นพวกตัวเองขณะที่หาเสียงเลือกตั้ง ทำยที่สุดผู้หญิงสาวจากบ้านนอกคนนั้นก็แหลกสลายกลับบ้านนอกไป ซึ่งก็พ้องกับเหตุการณ์บ้านเมืองของเรา (ในขณะนั้นที่มีสื่อเหลืองกับสื่อแดง) มากทั้งๆ ที่เขาเป็นญี่ปุ่น คุณนิกรเล่าว่าบทละครเรื่องนี้ นอกจากทางญี่ปุ่นจะให้เราทำแล้ว เขาก็ให้คนญี่ปุ่นทำอีกเวอร์ชันหนึ่งในปีถัดไป ซึ่งไม่เหมือนกันเลย สำหรับผลตอบรับก็ถือว่าก็ดี คนญี่ปุ่นก็ชอบกัน

คุณนิกรเล่าว่าได้สร้างโครงการ “ตัวอ่อน 8 x 8” นั้นเป็นการอบรมการละครในสไตล์ “8 x 8” ให้เยาวชน โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 3 เดือน เรียน 6 วันต่อสัปดาห์ เพื่อทบทวนความรู้และพัฒนาศักยภาพของผู้ที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งจะแบ่งการเรียนเป็น 3 ส่วน คือ 1) พัฒนาศักยภาพการใช้ร่างกายและการแสดงของตัวเอง 2) พัฒนาเรื่องการทำงานกลุ่ม และ 3) การสร้างงาน การสร้างละคร การสร้างบท คือเป็นการให้หัวข้อเพื่อให้พัฒนาออกมาให้ได้เป็นหนึ่งฉาก โครงการ “ตัวอ่อน 8 x 8” ก็เป็นหนทางหนึ่งก็เพื่อเชื่อมโยงคณะละครกับภายนอก แต่ถ้าผู้ที่มีมาอบรมแล้วอยากทำละครต่อก็เป็นเรื่องที่ดี ซึ่งเขาจะทำกับ “8 x 8” หรือไม่ได้ เนื่องจากการที่จะมาเข้าคณะละครได้นั้นก็ต้องอาศัยเวลาสักระยะหนึ่งเพื่อปรับตัวเข้าหากัน คนที่จะมาร่วมงานกับ “8 x 8” ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่ชอบงานของ “8 x 8” มาทำงานด้วยกันได้ และการใช้ชีวิตด้วยกันตลอดเวลา โดยปกติสมาชิกของคณะละครจะไม่ไปไหนมาไหนด้วยกันบ่อยนัก แต่มีพื้นที่เป็นอิสระของตนเอง และมาร่วมกันด้วยงานเป็นหลัก ถ้ามีงานก็พบกับบ่อย ถ้าไม่ค่อยมีงานก็ต่างคนต่างแยกกันไปใช้ชีวิต สำหรับผู้ที่ไม่สามารถทำละครได้เนื่องจากติดภาระหน้าที่การงานก็อาจจะกลายเป็นผู้ชมละครต่อไป

3. “คณะละคร 8 x 8” กับการมีส่วนร่วมในงานเทศกาลละครกรุงเทพ

คุณนิกรเห็นว่างานเทศกาลละครฯ ในปีแรกๆ ยังเป็นภาระ เพราะจะต้องหางานไปลง ต้องไปทำงาน ซึ่งหมายความว่าต้องไปบริหาร และต้องมีส่วนร่วมกับการงานเทศกาลฯ ซึ่งคณะละครทุกคณะก็ต้องเวียนกันเป็นผู้จัด ดังนั้นส่วนหนึ่งจึงเหมือนว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องทำ แต่หลังจากที่ทำไปแล้วสัก 4 – 5 ปีก็พบว่าเทศกาลละครฯ มีผลกับคนดูอย่างน้อยก็ทำให้คนส่วนใหญ่ในประเทศไทยรู้ว่ายังมีคณะละครแบบนี้อยู่ เพราะว่าเราไม่มีสื่อและไม่สามารถเปิดตัวสู่

สาธารณชนในวงกว้างได้ ด้วยเหตุนี้ เทศกาลฯ ละครจึงเป็นจุดยุทธศาสตร์หนึ่งที่ทำให้ละครโรงเล็กอยู่ได้ และเป็นที่รู้จัก

ในงานเทศกาลละครฯ นั้น คุณนิกรเล่าว่าทางคณะทำงานพยายามที่จะจัดหมวดหมู่ จัดเวลาให้คณะละครระหว่างละครของนักศึกษา และของคณะละครอาชีพ แต่ว่าเมื่อคนดูไปชมบางครั้งก็ไม่ทราบว่าจะละครเรื่องที่ชมเป็นละครของนักศึกษาหรือของคณะละครอาชีพ ในประเด็นนี้ คุณนิกรเห็นว่าก็ต้องขึ้นอยู่กับฝีมือของแต่ละกลุ่ม เช่น บางกลุ่มคิดว่าละครเรื่องที่นำมาแสดงได้แล้ว แต่เมื่อนำไปจัดแสดงในงานเทศกาลฯ ซึ่งมีผลงานของนักศึกษาจัดแสดงอยู่ด้วย ก็อาจทำให้ผู้ชมบางคนสับสน และคิดว่าผลงานของนักละครอาชีพเป็นผลงานของนักศึกษาได้ แต่ในกรณีนี้อาจจะต้องพิจารณาในสองประเด็นคือ งานบางชิ้นเป็นงานที่ดีมาก แต่ผู้ชมทั่วไปมักจะคิดว่า ถ้าไม่มีดารา ก็จะเป็นงานนักศึกษา เช่นเคยมีผู้ชมบางคนมาถามว่าชมหลังละครเล็กว่า “ละครสนุกมากเลย มาจากมหาวิทยาลัยอะไร” สำหรับคณะละครก็จะเกิดความรู้สึกทั้งดีใจและเสียใจปะปนกัน คือดีใจที่เขาถามว่าชม ขณะเดียวกันก็ไม่สามารถที่จะพูดได้อย่างเต็มปากว่าเราเป็นคณะละครอาชีพ หรือบางครั้งก็จำเป็นต้องให้ความรู้ซ้ำกลับไป

คุณนิกรเล่าว่าครั้งแรกที่มาร่วมงานเทศกาลละครกรุงเทพคือ ปี 2002 (2545) ซึ่งกำหนดจะส่งการแสดง “นอนไม่หลับ” มาจัดแสดง แต่ว่าเกิดอุบัติเหตุก่อนจึงไม่ได้ส่ง เพราะว่าจะก่อนที่จะมาแสดงในงานเทศกาลได้นำละครเรื่อง “นอนไม่หลับ” ไปเล่นที่เชียงใหม่ ซึ่งทำให้เส้นเอ็นร้อยหวายขาด

ในการสร้างเรื่องนั้น บางครั้ง คุณนิกรจะเริ่มจากข้อกำหนดของพื้นที่ก่อน เช่น ละครเรื่อง “พบรัก” เป็นงานชิ้นหนึ่งที่อยู่ในเทศกาลละครกรุงเทพปี 2006 ซึ่งจากได้ร่วมงานเทศกาลมาแล้วในปี 2005 (2548) และ 2006 (2549) จึงทราบว่าเทศกาลมีพื้นที่เฉพาะ ทั้งในสวน เวทีกลาง และร้านอาหาร เพราะฉะนั้นการจะนำ production ไปแสดงในงานเทศกาลฯ ก็จำเป็นต้องรู้ธรรมชาติของงานเทศกาลฯ ด้วยว่าจะต้องจัดแสดงในพื้นที่แบบใด ดังนั้น ละครเรื่อง “พบรัก” จึงถูกออกแบบหรือคิดขึ้นสำหรับร้านอาหาร เป็นละครโรงเล็กๆ ดูใกล้ๆ ไม่มี “บล็อกกิ้ง” (blogging) หรือหวาน นอกจากคิดเรื่องจากข้อกำหนดของพื้นที่แล้ว โจทย์อีกอย่างหนึ่งในการคิดเรื่องสำหรับคุณนิกรก็คือ สถานการณ์บ้านเมืองในขณะนั้นเป็นอย่างไร ซึ่งก่อนที่จะหน้าจะทำเรื่อง “พบรัก” นั้น “คณะละคร 8 x 8. ทำละครเรื่อง “สวีสุนทรก” มาก่อน ซึ่งจัดแสดงที่โรงละครที่สามย่าน ซึ่งเป็นตึกแถวเล็กๆ เรื่องราวที่นำเสนอเกี่ยวกับการเมือง เกี่ยวกับผู้คน ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าความถูกต้อง ขยายพิษให้คนกิน แต่ไม่ได้นำมาแสดงในงานเทศกาลฯ ในขณะนั้น เห็นว่าจากการเสนอละครเรื่อง “หนักง” ก็เปลี่ยนมานำเสนอเรื่อง “เบาๆ” เพราะว่าสถานการณ์บ้านเมืองในตอนนั้นตึงเครียด ซึ่งเป็นประเด็นขัดแย้งระหว่างพันธมิตรกับทักษิณ ชินวัตร จึงทำละครเรื่อง “พบรัก” เพื่อคลายความตึงเครียดของผู้ชมมากกว่า ขณะเดียวกันก็ต้องการนำเสนอว่าละครทำเรื่องเล็กๆ ก็ได้ ไม่จำเป็นต้องทำละคร “ใหญ่” ฟูฟ่อง ฟูฟ่าก็ได้

คุณนิกรกล่าวว่าในงานเทศกาลฯ การนำละครเรื่องเก่ากลับมาแสดงใหม่ (re-stage) นั้น อันดับแรกเลยก็ต้องยอมรับว่าบางครั้งก็สร้างงานใหม่ไม่ทันเวลา ซึ่งอันที่จริงแล้วในแต่ละปีก็ควรมีงานใหม่ แต่ว่างานเก่าบางงานอย่างเรื่อง “พบรัก” เพิ่งเล่นไปไม่ถึง 10 รอบ คนดูรวมแล้วไม่เกิน 300 คนทั้งประเทศไทย หรือ “พระเจ้าเซิง” เพิ่งเล่นไปไม่กี่รอบ ก็รู้สึกเสียดายเรื่อง และเห็นว่าถ้านำกลับมาเล่นใหม่อีกก็จะมีคนได้ดูงานชิ้นนี้เพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันก็เห็นว่าเรื่องยังไม่ซีเหิร และยังเข้ากับยุคสมัยได้ เช่น “พระเจ้าเซิง” ที่เพิ่งแสดงไปเมื่อปีที่แล้วก็ยังสามารถนำมาเล่นได้ อีก เพราะว่าสถานการณ์การก่อการร้ายก็ยังไม่ได้หมดไป ดังนั้น การจะนำมาเรื่องกลับมาแสดงใหม่ก็มักจะดูว่าตอนนั้นสถานการณ์เป็นอย่างไร และเรื่องยังสามารถเชื่อมโยงกับสถานการณ์นั้นๆ ได้อยู่หรือไม่

การนำละครไปจัดแสดงในงานเทศกาลละครฯ นั้น คุณนิกรเห็นว่าอย่างน้อยก็ต้องทราบว่าเราจะนำเสนองานต่อสาธารณชนด้วยงานรูปแบบใด บางครั้งงานชิ้นนั้นอาจจะมีคนอื่นมาเห็นแล้วติดต่อให้ไปเล่นที่อื่นอีก นับว่าเป็นการ

เปิดประตูสู่โอกาสในการสร้างงานชิ้นต่อไป หรือแม้กระทั่งงานเก่ามาจัดแสดงใหม่ (re-stage) ที่นั่น หรือว่าจะจัดแสดงผลงานชิ้นใหม่เลย ซึ่งมีความเป็นไปได้หลายทาง นอกจากนี้ ข้อดีของงานเทศกาลละคร ก็คือมีโอกาสได้เห็นงานจากที่อื่นๆ ทั้งงานนักศึกษาและงานของนักแสดงคนอื่นๆ ซึ่งมีทั้งดีบ้าง ไม่ดีบ้าง

สำหรับงานเทศกาลละคร ปีนี้ “คณะละคร 8 x 8” จะทำละครเรื่อง “เกิดดับ” จะทำเรื่องเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งนำเสนอไว้ช่วงต้นของละครตัวอย่างที่แสดงให้ชมในช่วงแรก ละครเรื่องนี้กล่าวถึงการเกิดและความตาย เพราะอยากตั้งคำถามว่า “เราไม่มาเกิดได้หรือไม่” “ทำไมต้องมาเกิด” “ใครบอกคุณว่าต้องมาเกิด” “ถ้ามาเกิดแล้วไม่ลงนรกได้หรือไม่” “ไม่ไปสวรรค์ได้หรือไม่” “หรือว่าทำไมต้องมาเกิดเป็นคนๆ นี้” ฯลฯ

คุณมนตรีกำหนดตั้งข้อสังเกตว่าผู้ชมในงานเทศกาลละครมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแฟนประจำที่ชมอยู่เสมอทุกปี และกลุ่มผู้ที่เรียนละคร ซึ่งบางคนก็มาดูเฉพาะขณะที่เรียนอยู่ เมื่อเรียนจบก็ไม่เคยมาดูละครอีกเลยก็มี และจะมีกลุ่มนิสิตนักศึกษารุ่นใหม่มาทดแทนเรื่อยๆ แต่คนทั่วไปที่ผ่านไปผ่านมานั้นจะมีน้อย จึงอยากทราบว่าจะมีวิธีการใดที่จะกระตุ้นให้นักศึกษาที่เรียนละครที่มีอยู่ในประเทศมาร่วมชมละครในงานเทศกาลฯ เพิ่มขึ้น คุณมนตรีเห็นว่าในประเด็นนี้ไม่สามารถที่จะโทษนิสิตนักศึกษาที่เรียนจบแล้วหายไป เพราะว่าพวกเขาอาจจะมีการกิจบางอย่างที่ต้องทำ เพราะว่าเด็กที่เรียนจบใหม่ๆ ส่วนใหญ่มักจะต้องการหางานทำ ในช่วงสองสามปีแรกอาจจะสนุกและทุ่มเทอยู่กับการทำงาน แต่ก็มาแปลกที่ว่าเมื่อมีเวลาว่างกลับเลือกที่จะดูภาพยนตร์มากกว่าที่จะชมละคร บางครั้งคนละครก็ต้องกลับมามองตัวเองด้วยเช่นกัน เพราะบางครั้งเมื่อเขาไปเข้าชมแล้วงานไม่ดี ไม่ชอบ ไม่รู้เรื่อง พวกเขาก็รู้สึกเสียดายเงินก็มี คุณมนตรีเห็นว่างานบางชิ้นถ้าคนดูไม่ชอบ ไม่รู้เรื่อง แต่รู้สึกอะไรบางอย่างจากละครก็ยังพอรับได้ แต่ถ้าไม่รู้เรื่อง ไม่รู้สึก และยังหลับอีก นั่นแสดงว่าละครมีปัญหาแล้ว

คุณมนตรีเห็นว่าในปัจจุบัน คณะละครมีแฟนติดตามผลงานละคร ซึ่งเป็นแฟนที่มาจากเทศกาลละคร มากขึ้น และจากเดิมที่มีผู้ชมละครรอบละ 10 - 15 คนก็เพิ่มเป็น 20 - 30 คน แม้ว่าละครจะชนกันหลายเรื่อง แต่ว่าละครแต่ละเรื่องก็ยังมีผู้ชมเป็นจำนวนมากอยู่

4. ละครที่นำมาแสดงในชมก่อนเริ่มเสวนา

คุณมนตรีอธิบายว่าละครเรื่องนี้เป็นการนำจากแต่ละครของละครที่เคยแสดงมาแล้วในงานเทศกาลละครกรุงเทพที่ผ่านมา และนำมารวมไว้วันนั้น วัตถุประสงค์แรก คือ ทำขึ้นเพื่อคนที่ไม่เคยดูงานของ “คณะละคร 8 x 8” หรือว่าดูเพียงบางชิ้น เพื่อจะได้เห็นว่านี่คือการเล่าเรื่องและการเสนองานแบบหนึ่งในจำนวนหลายแบบของ “คณะละคร 8 x 8” เพื่อให้เข้าใจว่าเรามีการสร้างงานแบบนี้ สำหรับผู้ที่เคยดูทุกเรื่องก็จะช่วยให้ระลึกได้ว่าตอนนี้มาจากเรื่องนี้ ตอนนั้นมาจากเรื่องนั้น สำหรับผู้ที่ไม่เคยชมมาก่อนเลยก็จะได้ “กลิ่น” และ “รส” ของคณะละครไปบ้าง

5. ทักษะของคุณนิกรต่อละคร การศึกษาละคร และการสอนละคร

คุณมนตรีเห็นว่ามีส่วนที่ละครตอบสนองสิ่งที่ในชีวิตจริงทำไม่ได้ แต่ในละครอาจจะทำได้ แต่ก็มีบางส่วนที่ทั้งในชีวิตจริงและละครเหมือนกัน คือจำลองแบบมา ซึ่งละครมีข้อดีอย่างหนึ่งคือ ละครไม่ได้นำเสนอแค่ปัญหา แต่นำเสนอทางออกไว้ด้วย หรือบางเรื่องก็ทำให้เลวร้ายไปกว่าในชีวิตจริง เพื่อว่าเมื่อคนเห็นแล้วจะไม่ไปทำตาม

การศึกษาละครในสถาบันการศึกษา คุณมนตรีเห็นว่าแม้ว่าจะมีนักศึกษาจำนวนมากที่เรียนละครและเรียนจบมาหลายสิบรุ่นแล้ว แต่ยังไม่อาจทำให้คนส่วนใหญ่ในสังคมทราบว่ามีคนจำนวนหนึ่งประกอบอาชีพเป็นนักแสดงละครอาชีพนั้น อาจจำเป็นต้องยอถามนักศึกษาเหล่านั้นว่ามาเรียนละครเพราะอยากทำละครหรือว่าเพราะสาเหตุใด

สำหรับการที่นักศึกษาที่เรียนละครจะก้าวไปเป็นนักการละครอาชีพได้นั้น คุณมนตรีเสนอว่าก่อนอื่นจะต้องถามก่อนว่าแต่ละคนให้คำจำกัดความคำว่า “อาชีพ” ไว้อย่างไร ถ้าอาชีพในที่นี้หมายถึง ความมั่นคง หรือความสำเร็จทางการเงิน หรือความมีชื่อเสียง ก็คงจะเป็นไปได้ยาก เพราะละครไม่สามารถทำให้รวยได้ ณ วันที่ออกมาทำเลย แต่ถ้ามีชื่อเสียงแล้ว ไม่น่าจะรวยก็ได้ ในการออกมาทำละครนั้นไม่สามารถที่จะกำหนดได้ว่าเมื่อใดจะรวย หรือว่า

เมื่อไรจะเป็นที่รู้จักในวงกว้าง ดังนั้น สิ่งสำคัญที่สุดสำหรับผู้ที่จะตัดสินใจออกมาทำอะไรคือ มีความสุขกับการทำอะไรหรือไม่ ชอบหรือไม่ เพราะคำว่า “อาชีพ” หมายถึงการที่ต้องอยู่กับสิ่งนั้น มีรายได้ และพัฒนาให้ดีขึ้น และต้องทำไปทุกวันจนตาย ซึ่งเหมือนกับคนที่ทำก๊วยเตี๋ยวอรรอยขาย ก็ทำก๊วยเตี๋ยวอรรอยให้คนกิน เมื่อได้เงินมาจากการขายก๊วยเตี๋ยวก็นำเงินนั้นมาทำก๊วยเตี๋ยวอรรอยให้คนกินแล้วมีความสุข หรือเหมือนกันไม่ว่าจะขายกล้วยบั้ง ขายขนมเบื้อง จึงเหมือนกับทุกอาชีพในโลก คือถ้าพอใจที่จะทำ รักที่จะทำ และมีความสุขที่ได้ทำ เช่นจะพบว่าขนมบางร้านขายแค่เที่ยงถึงบ่ายสามและไม่ขายอีก ถ้าจะซื้อเพิ่มต้องสั่งล่วงหน้า หรือว่าขายแค่นี้ จะไม่ขายมากกว่านี้เพราะเหนื่อย ถ้าทำต่อแล้วขนมจะไม่อร่อย คุณนิกรจึงตั้งคำถามต่อจากประเด็นที่ว่า เราสามารถทำอะไรอย่างนั้นได้หรือไม่ และมองว่าขณะนี้ที่เมืองไทยขาดก็คือ ความมุ่งมั่นที่จะทำอะไรบางอย่างอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม สิ่งจำเป็นที่ต้องเริ่มคือการเปลี่ยนทัศนคติของผู้คน เนื่องจากคนส่วนใหญ่มีลักษณะที่ว่า “พอแล้ว ช่างมัน” ซึ่งความคิดเช่นนี้เองที่ทำให้เราไม่ไปไหน ดังนั้นเราจำเป็นต้องฮึดสู้ ถ้าครั้งนี้ยังไม่สำเร็จก็อย่าเพิ่งยอมแพ้ง่ายๆ และทำอย่างเต็มที่

การที่มีโอกาสได้ไปสอนละครในสถาบันการศึกษานั้น คุณนิกรเห็นว่าเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ของเขาไปสู่รุ่นต่อไป เป็นการทบทวนตัวเอง ได้เรียนรู้จากนักศึกษา ขณะเดียวกันก็ทำให้เขารู้จักเรา และเราก็รู้จักเขาไปพร้อมกันด้วย ที่สำคัญที่สุดคือพวกเขาจะเป็นคนดูของเราในอนาคตด้วย (ถ้าเขามาดู)

6. ทัศนะของคุณนิกรต่อการละครโดยภาพรวม

คุณนิกรยอมรับว่าเราไม่สามารถปลูกฝังรสนิยมการใช้ชีวิตของคนในสังคมได้ เพราะละครจะเป็นตัวเลือกท้ายๆ อยู่เสมอ คนส่วนใหญ่มักจะเลือกไปเดินห้างสรรพสินค้าเพื่อซื้อของ กินข้าว ดูภาพยนตร์ ไปดิว ไปร้านเกม ไปเล่นกีฬา หรือว่าไปผับเพื่อดื่มเหล้ามากกว่า นอกจากนี้ยังเห็นว่าการดูละครสิ้นเปลืองเงินมากกว่ากิจกรรมอื่น เพราะว่าดูแล้วไม่มีอะไรกลับบ้าน อาจกล่าวได้ว่ารากฐานวัฒนธรรมของไทยสะสมมาแบบนี้ เพราะว่าละครส่วนใหญ่แสดงในกรุงเทพฯ ตามต่างจังหวัดก็จัดแสดงน้อยหรือบางแห่งก็ไม่มีเลย และคนเมืองที่โตอยู่ในเมือง ใช้ชีวิตในเมืองส่วนใหญ่ตั้งแต่เด็กพ่อแม่ก็มักจะพาออกไปเดินห้างสรรพสินค้า จึงทำให้เด็กเคยชินกับการใช้ชีวิตอยู่ในห้างสรรพสินค้า จนโต ขณะเดียวกันในสังคมก็ไม่มีพิพิธภัณฑ์ หรือกิจกรรมอื่นมากพอ หรือว่างานวัฒนธรรมที่มีอยู่ แต่การพาออกไปงานเหล่านี้ก็ต้องใช้ความพยายามของพ่อแม่อย่างมากที่จะทราบข่าวว่ากิจกรรมเหล่านั้นจัดที่ไหน และจัดเมื่อใด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องช่วยกันสร้างวัฒนธรรมการชมละครขึ้น

ในฐานะคนทำละคร คุณนิกรเห็นว่าคณะละครสามารถช่วยสร้างวัฒนธรรมการชมละครขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเราทำงานของเราอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ต้องขึ้นอยู่กับคนทำงานด้วย เพราะว่างานที่ดีมีหลายปัจจัย ประการแรกละครเป็นเรื่องของรสนิยมว่าจะนำเสนออะไรออกไปสู่สาธารณะ และสนใจหรือไม่ว่ารสนิยมนั้นจะเป็นที่ชื่นชอบหรือไม่ ในบางครั้งหากผู้ทำมันใจว่ารสนิยมของตนที่นำเสนอไปนั้นดี แต่เสียงส่วนใหญ่ที่ดูก็ว่าดี แต่เฉยๆ นั้นหมายความว่าอาจจะมึนอะไรบางอย่างที่ผิดปกติ เช่น ผู้ชมอาจจะยังไม่ชินกับงานในลักษณะนี้ ก็อาจจำเป็นต้องแสดงงานในลักษณะนี้อีกหลายๆ ครั้ง หรือทางออกอีกลักษณะหนึ่งคือค่อยๆ พัฒนาไปพร้อมๆ กัน ก็จะทำให้ผู้ชมที่ไม่เคยดูละครมาก่อนเลยสามารถที่จะติดตามเรื่องได้จนพัฒนาไปถึงขั้นที่ผู้ชมเห็นว่าเบื้องการนำเสนอในงานในลักษณะเดิมๆ จนเรียกครองงานลักษณะใหม่เพิ่มขึ้น ด้วยเหตุนี้ งานในเทศกาลฯ ที่มีทั้งงานง่ายและงานยากให้เลือกหลากหลายตามรสนิยมของผู้ชม เช่น งานตั้งต้นที่เน้นการบอกเล่า งานที่ไม่บอกอะไรเลยให้คิดเอาเอง งานพื้นบ้าน

คุณนิกรกล่าวว่าหากเราเชื่อมั่นในพลังของงานวัฒนธรรม ประเทศชาติของเราก็จะเจริญมากกว่านี้ แต่ปัจจุบันดูเหมือนว่าเราให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจ การสร้างรายได้ และความร่ำรวยมากเกินไป ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่สมัยที่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณเป็นนายกรัฐมนตรีที่ตั้งเป้าไว้ว่าไทยจะเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจโลก และสิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ แต่ก่อนเวลาที่เรารู้จักกันจะทักกันว่า “เป็นอย่างไร” “สบายดีไหม” “ขอให้มีความสุข” แต่ปัจจุบันเราอวยพรกันว่า “ขอให้รวย” จึงทำให้ทุกคนมองความร่ำรวยเป็นความสำเร็จในชีวิต หากไม่ต้องการให้งานวัฒนธรรมหายไปจากสังคมก็ต้องฝากไว้กับผู้ที่เรียนละคร ผู้ชมละคร และผู้ทำละคร โดยขอให้ทุกคนทำหน้าที่ของตนให้ดี

มุ่งมั่นและทำอย่างจริงจัง คนทำอะไรก็ทำอย่างมุ่งมั่นจริงจังและทำให้ดี เมื่อคนมาดูแล้วชอบก็จะดูต่อ คุณนิกรบอกว่ามักจะโกรธเสมอที่มีคนพูดว่า “ไม่มีอะไรทำ มาทำอะไรกันเถอะ” หรือว่า “ทำงานปัจจุบันเมื่อ หรือเครียด ขอมาเล่นละครคลายเครียดหน่อย” เพราะรู้สึกว่าเป็นการดูถูกคนดูมากที่มาทำอะไรคลายเครียด เล่นละครคลายเครียดแล้วมาเก็บเงินคนดู ซึ่งอาจจะทำให้คนไม่มาดูละครเวทีอีก เพราะคิดว่าละครเวทีเป็นแบบนี้ หรือว่าการที่เด็กนักศึกษาอยากทำอะไรก็ได้ เพื่อเป็นกิจกรรม เรียนรู้และสร้างอะไรบางอย่างให้กับคณะของตน แต่ต้องทำให้ดี ไม่ใช่คิดเพียงแต่ว่าอยากทำอะไรครั้งหนึ่งในชีวิต แล้วต่อจากนั้นก็ไม่ได้ดูละครอีกเลย หรือการที่นักศึกษาคณะต่างๆ ลุกขึ้นมาทำอะไรและเก็บเงินคนดู การกระทำเช่นนี้ก็เพียงการมองละครเป็นเครื่องมือในการตอบโจทย์อะไรบางอย่างของกลุ่มของตน มากกว่ามองละครในแง่ศิลปะ เพราะถ้ามองละครในฐานะเครื่องมือในการทำอะไรบางอย่างก็จะเป็นการลดทอนศิลปะลงมา และยังเก็บเงินคนดูก็เป็นการเอาเปรียบคนดูมากเกินไป

7. ความคาดหวังในขนาดของคุณนิกร

คุณนิกรแสดงความปรารถนาว่าอยากจะมีโรงละครเป็นของตัวเอง เพราะจะซ่อมได้ง่ายกว่านี้ แต่นั่นก็หมายถึงความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นด้วย

8. การอภิปรายซักถาม

ผู้ดำเนินรายการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมเสวนาซักถามคุณนิกร ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

8.1 ละครเรื่องใดที่ทำไปแล้วและเห็นว่าเหมาะที่จะนำมาสื่อสารกับสังคมปัจจุบันมากที่สุด

คุณนิกรเห็นว่าเรื่อง “สายสุนทร” ที่แปลมาจากงานของ Henrik Ibsen คือ “Enemy of The People” ซึ่งเขียนมานานกว่าร้อยปีแล้ว ละครเรื่องนี้เดิมเป็นเรื่องของหมู่บ้านแห่งหนึ่งที่ทุกฤดูร้อนจะมีคนมาที่หมู่บ้านแห่งนี้เพื่อมาแช่น้ำพุร้อน สปา ซึ่งเป็นรายได้หลักของหมู่บ้านแห่งนี้ แต่หลังจากที่มีคนเดินทางกลับจากหมู่บ้านแห่งนี้ก็จะมีคนตาย หมอคนหนึ่งก็สงสัยว่าเหตุใดถึงมีคนตาย จึงเอาน้ำไปตรวจ ปรากฏว่าในน้ำมีเชื้อโรคที่ทำให้คนตาย ซึ่งบางคนก็ติด บางคนก็ไม่ติด ซึ่งเชื้อโรคนั้นเกิดจากการวางท่อผิดพลาด เขาก็เลยบอกคนในหมู่บ้านว่าหมู่บ้านเราอันตราย แต่คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ไม่สนใจ เพราะเห็นว่ามีคนตายแค่สองสามคน ถ้าจะต้องปิดเมืองเพื่อซ่อมท่อก็จะไม่ทันฤดูร้อนที่จะถึง ก็จะเสียรายได้ การลงทุนซ่อมท่อใหม่ทั้งหมดต้องใช้เงินจำนวนมหาศาล เพราะฉะนั้นคนในหมู่บ้านจึงขู่ว่าไม่ให้เขาเอาขานี้ไปบอกใคร หรือห้ามประกาศออกไป แต่คนๆ นี้ไม่ยอมบอกว่าจะต้องลงข่าว จึงถูกต่อต้านจากคนทั้งหมู่บ้าน เพราะว่าคนๆ นี้ไม่ยอมทำตามเสียงหรือมติส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน แต่ละครเรื่องนี้ไม่ได้แสดงในงานเทศกาลละคร เพราะแสดงไปแล้วที่สามย่าน ซึ่งคาดว่าจะน่ากลับมาทำใหม่ปีหน้า เรื่องที่นำมาเสนอนั้นไม่ได้ใช้ประเด็นน้ำพุร้อน แต่เปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่กินแล้วสวยเลย ซึ่งทุกคนก็ยอมกิน เพราะกินแล้วสวยทันที ซึ่งผู้ผลิตก็รู้ว่ามีผลกระทบ แต่ไม่สนใจ นอกจากจะทำขายในประเทศแล้วยังส่งขายยังต่างประเทศด้วย และได้เงินเข้าประเทศจำนวนมหาศาล เพราะว่าสวยด้วย รวยด้วย

8.2 ละครเรื่องใดที่ขาดทุน และมาจากสาเหตุใด

คุณนิกรไม่ยอมรับว่ามีละครเรื่องใดของตนที่ขาดทุน เพราะละครของ “8 x 8” ไม่ได้เน้นการสร้างฉาก จึงทำให้ไม่ได้เป็นการลงทุนสูง แต่มีละครเรื่อง “วันดับฝัน” ที่เกือบจะขาดทุน เพราะว่าเพิ่งปิดร้านที่สามย่าน และน้อง

คนหนึ่งไปเปิด Democracy Theatre Studio จึงนำ “วันดับฝัน” ไปเล่นแล้วคนดูน้อย แต่ก็โชคดีว่ามหาวิทยาลัยบูรพาให้ไปจัดแสดงที่นั่น จึงได้เงินส่วนหนึ่งที่เป็นค่าจัดแสดงจึงคุ้มทุน

8.3 เหตุใดมีการเรียนการสอนละครในหลายมหาวิทยาลัย และสอนมานานหลายสิบปีแล้ว แต่เหตุใดจึงไม่สามารถที่จะสร้างคณะละครและผู้ชมละครจำนวนมากในสังคมได้

คุณนิกรกล่าวว่า จะโทษแต่สถาบันการศึกษาอย่างเดียวไม่ได้ เพราะเด็กถ้าไม่สั่งให้มาดูก็จะไม่มาดู หรือถ้าไม่มาละครไปเล่นในมหาวิทยาลัยก็จะไม่ดูเช่นกัน เนื่องจากอย่างที่ทราบกันอยู่แล้วว่าเพียงแค่เรียนก็เหนื่อยแล้ว และจากค่านิยมดั้งเดิมที่สะสมมาคือละครไทยไม่จำเป็นต้องซื้อบัตรดูมาตั้งแต่ต้น เพราะว่ามีเจ้าขุนมูลนายจ้างมาแสดงและให้ดูฟรี หรือว่ามีคนขอทานมาแสดงในตลาด อาชีพนักแสดงจึงถูกดูถูก หรือแม้กระทั่งอาชีพนักแสดงถูกกล่าวหาเป็นอาชีพ “เต็นท์กินราทิน” แม้ว่าทัศนคติดังกล่าวนี้ก็เปลี่ยนไปมากแล้วในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเกี่ยวกับรสนิยมการใช้ชีวิตของคนรุ่นใหม่ ซึ่งคนรุ่นใหม่ชอบดูคอนเสิร์ตหรือดูภาพยนตร์มากกว่า เพราะภาพยนตร์หาชมได้ง่ายกว่า เมื่อไรก็ดูได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคนไทยเป็นคนง่าย ๆ สบาย ๆ อะไรก็ได้ แต่อย่ามาอยู่กับฉันมาก ถ้าจะทำก็ทำเดี๋ยวนี้เลย เช่น ถ้าอยากจะทำละคร ก็ต้องดู ณ ขณะนั้นเลย โดยไม่อยากจะต้องรอจนกระทั่งถึงวันจัดแสดง หรือหากต้องจองตั๋วล่วงหน้า 2 อาทิตย์ ไม่อยากจะจองได้หรือไม่ ในขณะที่ละครเป็นธรรมชาติของการที่ต้องวางแผน เช่น จะเดินทางไปดูวันใด ที่ไหน และเมื่อไร

ด้วยเหตุนี้ คุณนิกรเห็นว่าอาจต้องย้อนไปยังจุดเริ่มต้นที่ว่าผู้ที่มาเรียนละครนั้นรักที่จะทำละครจริงหรือไม่ เพราะถ้าไม่รัก ก็แสดงว่าเลือกเรียนผิดไปแล้ว 3-4 ปี และต้องไปเริ่มต้นอาชีพอื่นที่ไม่เกี่ยวกับละครที่เรียนมา แต่ถ้าคิดจะรักแล้ว และไม่ดูละครก็เท่ากับว่าไม่มีการเปิดโลกทัศน์ของตนเอง ไม่มีการเรียนรู้ และไม่ได้มองว่าจบแล้วจะไปทำอะไร เมื่อไม่ดูก็จะไม่มีอะไรมาสนับสนุนอาชีพของตนเองในอนาคต แต่อย่างน้อยเรียนมา 50 คน ขอสัก 1 คนที่ทำละครต่อไป แต่ถ้า 50 คนที่จบออกมาไม่มีสักคนหนึ่งที่ทำอาชีพนี้ต่อไปก็แสดงว่าระบบมีปัญหา หรือบางครั้งถ้ารักจะเรียนละครจริง แม้กระทั่งพ่อแม่ห้ามไม่ให้เรียนก็ยังต้องที่จะเรียน ซึ่งคุณนิกรก็เป็นหนึ่งในนั้น คุณนิกรเห็นว่าเมื่อเรากบฏที่จะมาเรียนละครได้แล้ว ก็ควรที่จะยืนยันต่อไปว่าจะต้องทำละคร หรือดูละคร แม้ว่าตอนเพิ่งจบอาจจะยังไม่สามารถที่จะตั้งคณะละครของตนเองได้ เพราะวยังไม่เป็นที่รู้จัก ถ้าต้องการที่จะทำก็อาจต้องเริ่มจากการไปฝึกฝนกับคณะละครอื่นก่อน และเมื่อมีประสบการณ์ในระดับหนึ่งแล้วก็ค่อยไปตั้งคณะของตนเองต่อไป ขณะนี้มีคณะละครใหม่ขึ้นคือ “4ดรุมะ” เป็นเด็กอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สักคนมาทำละคร ก็เลยอยากจะให้กำลังใจให้เขาขึ้นมา และอยากจะดูว่าคณะละครนี้จะสามารถขึ้นมาได้หรือไม่ เพราะว่ามีปีหนึ่งๆ จะเกิดคณะละครใหม่แค่คณะสองคณะ ก็ดีใจแล้ว

8.4 คุณนิกรเคยล้มเหลวในชีวิตหรือไม่ ถ้าเคย เรียนรู้กับความล้มเหลวนั้นอย่างไร และจัดการกับความล้มเหลวนั้นอย่างไร

คุณนิกรตอบว่าเคย แต่ความล้มเหลวนั้นเป็นปัญหาส่วนตัวที่ไม่สามารถนำมาเปิดเผยในที่นี้ได้ สำหรับความล้มเหลวที่เป็นรูปธรรมที่สุดคือเป็นคนที่ไม่สามารถเขียน paper ไปขออะไรได้เลย หรือว่าไปสอบแข่งขันอะไรก็ไม่เคยได้ แต่ต้องทำเป็นครั้งที่ 2 หรือ 3 และสิ่งที่เรียนรู้จากความล้มเหลวในแต่ละครั้งคือ อย่าเพิ่งท้อไปก่อน แต่ถ้าไม่ได้ก็ต้องทำต่อไป

8.5 เวลาทำอะไรต้องมีแรงบันดาลใจ และแรงบันดาลใจของคุณคืออะไร

แรงบันดาลใจคือทุกอย่างที่อยู่รอบตัว ชีวิตของคนอื่น สถานการณ์บ้านเมือง สังคมโลก หรือแม้แต่สิ่งที่เป็นตัวเราในอดีต หรือมุมมองที่เรามองว่าในอนาคตเราจะเป็นอะไร ก็ต้องเก็บทุกอย่างจากรอบตัว

8.6 ความสำคัญจากการฝึกฝนร่างกายต้องทำอะไร

คุณนิกรกล่าวว่าทุกคนที่เรียนละครมาแล้วจะรู้ว่าต้องวอร์มร่างกายอย่างไร แต่ถามว่าเคยทำหรือไม่ ดังนั้นสิ่งที่ทำได้ก็ต้องวอร์ม ซึ่งจริงๆ แล้วควรต้องทำทุกวัน หรือว่าเมื่อรู้ตัวว่าจะต้องแสดงก็สามารถที่จะทำได้ในชีวิตประจำวัน เช่น นั่งแบบนี้หายใจอย่างไร จับของอย่างไร จริงๆ แล้ว การวอร์มก็คือการฝึกร่างกายให้พร้อมและมีสติที่จะทำอะไรต่อไป และจะช่วยให้เคลื่อนไหวได้อย่างเป็นธรรมชาติ ทั้งนี้ นักการละครจำเป็นต้องดูสิ่งที่เป็นต่ออาชีพของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดูแลสุขภาพ จะเห็นว่ามีหลายคนที่ยังเรียนอยู่ก็เล่นละครตัวเอง แต่พอเรียนจบก็ปล่อยตัวไปจนไม่สามารถเล่นละครได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย

8.7 เหตุใดคุณนิกรจึงเลือกเรียนละคร

คุณนิกรตอบว่าขณะที่สอบเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยมี 2 ทางเลือก คืออยากเป็นทนายความ จึงอยากเลือกเรียนกฎหมาย เพราะว่าคุณละครแล้วเห็นว่าทนายความเก่ง แต่ต่อมาเมื่อมาเรียนละครแล้วถึงรู้ว่า แท้ที่จริงแล้วตัวเองไม่ได้อยากจะเป็นทนาย แต่ที่ชอบทนายก็เพราะว่าตัวละครทนายในทีวีแสดงเก่ง และแต่เดิมอยากทำละครโทรทัศน์มากกว่าละครเวที เพราะว่าสามารถที่จะสื่อไปได้ในวงกว้าง แต่พอได้เรียนละครกับอาจารย์มัทนี่ ก็ได้เห็นมนตร์เสน่ห์ของละครเวที และเคยมีโอกาสดำเนินทำละครโทรทัศน์จึงได้รู้ว่าตนเองไม่ชอบ แม้ว่าจะทำละครโทรทัศน์ได้ทุกอย่าง รวมทั้งตัดต่อได้ แต่ก็รู้แน่ว่าไม่สามารถทำเป็นอาชีพได้ เพราะว่าไม่ใช่ตัวเรา แต่ว่าละครคือตัวของเราจริงๆ ก็เลยมุ่งมั่นในเส้นทางนี้มาโดยตลอด

8.8 ละครที่นำมาจัดแสดงใหม่ในงานเทศกาลละครฯ ไม่ว่าเรื่อง “แม่น้ำแห่งความตาย” หรือ “ใจยักษ์” ทุกครั้งที่นำกลับมาแสดงใหม่จะต่างจากครั้งเดิมอย่างไร และมีการโตขึ้นอย่างไรในแง่ของการทำงาน

คุณนิกรเล่าว่า “แม่น้ำแห่งความตาย” ในการแสดงครั้งแรกเป็นการจัดแสดงที่ลานกว้างริมน้ำเป็น production แรกๆ ของงานเทศกาลละครฯ เพราะว่ามีก่อนลานตรงนั้นไม่มีใครจัดแสดง เพราะว่าลานตรงนั้นเป็นลานโล่งๆ ไม่มีอะไรเลย แต่เนื่องจาก “แม่น้ำแห่งความตาย” เป็นเรื่องของความขัดแย้งระหว่างแม่น้ำ และบริเวณตรงนั้นก็นับเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการจัดแสดง เมื่อนำกลับมาเล่นใหม่ในงานเทศกาลฯ ปีที่แล้ว ในครั้งแรกไม่ได้คิดว่าจะนำละครเรื่องนี้มาเล่น แต่มาก่อนหน้าที่จะจัดแสดงนั้นได้นำละครเรื่องนี้ไปแสดงที่ใดโร ในงาน “International Oriental Festival” สิ่งที่เราเพิ่มเข้าไปใหม่คือ เพลงที่เป็นทำนองไทย ลดนักแสดงลง รวบตัวละคร และให้ตัวละครใส่หน้ากาก ซึ่งการเพิ่มหน้ากากนั้นก็เป็นการช่วงเพิ่มให้ตัวละครมีลักษณะที่ชัดเจนขึ้น และในแง่ของนักแสดงที่เคยเล่นแล้วและมาเล่นใหม่ และก็ใช้เวลาในการซ้อมระยะเวลาล้นลงนั้น นักแสดงสามารถใช้ทักษะที่เขาได้อยู่สำหรับการทำงานในเวลาจำกัดนี้ได้อย่างไร จึงนับเป็นการท้าทายสำหรับทีมงานด้วย แต่เนื้อเรื่องที่เป็นเรื่องความขัดแย้งของสองฝั่งแม่น้ำนั้น นับเป็นความขัดแย้งพื้นฐาน ซึ่งทุกวันนี้ปัญหาในเรื่องของการสร้างเขื่อนก็ยังคงมีอยู่

8.9 การแสดงพื้นบ้านมีการสร้างดาราของคณะ ซึ่งส่งผลต่อความนิยม และละครเวทีมีมุมมองเกี่ยวกับเรื่องนี้ อย่างไร

คุณนิกรเห็นว่าในคณะละครก็มีตัวละครที่ผู้ชมจำได้หลายคน แต่ถ้าถามว่าไปถึงวงนอกมากแค่เพียงได้นั้น ก็ขึ้นอยู่กับคนดูแล้ว ถ้ามีโรงละครถาวรที่สามารถทำให้เราจัดแสดงได้อย่างต่อเนื่อง 3 เดือน 6 เดือน ก็คิดว่าคนก็จะจำได้มากกว่านี้ แต่ขณะนี้ละครทุกคณะจัดแสดงเพียงแค่ 10 รอบ เพราะว่าหากมีการจัดแสดงต่อเนื่องยาวนาน ก็จะมีการสร้างวัฒนธรรมคนดูที่กว้างขวางขึ้น

8.10 คุณนิกรต้องอาศัยบุหรื หรือว่าเหล้าในการช่วยสร้างแรงบันดาลใจใหม่ๆ หรือไม่

คุณนิกรกล่าวว่าโดยส่วนตัวไม่ดื่มเหล้า และไม่สูบบุหรี่ แต่ถ้านอนดึกๆ หรือเวลาที่เหนื่อยมากๆ จะกินโยเกิร์ตราดผลไม้ จะซื้ออยู่ 2 อย่าง คือ เข้าวานชีตชีตเพลง ซึ่งจะโหลดฟังก่อนว่าดีหรือไม่ ถ้าดีก็จะไปซื้อแผ่น เพราะถือว่าเป็นการสนับสนุนศิลปิน ซึ่งคนดูละครก็ควรที่จะไปดูละครบ้าง และถือว่าเพลงมีความสำคัญมากในการทำงาน นอกจากนี้อีกสิ่งหนึ่งที่จะทำเวลาเหนื่อยมากๆ คือ กินของดี ๆ

8.11 เหตุใดคนที่เรียนละครถึงไม่มาดูละคร ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะว่าแต่ละสถาบัน หรือแต่ละสำนักอาจไม่ยอมรับศิลปินที่อยู่นอกสถาบันการศึกษา หรือนอกกระแส นอกจากนี้อาจจะมีเรื่องของรสนิยมที่ปลูกฝังกันมาด้วย

คุณพิเชษฐ กลั่นชื่น เห็นว่ามีประโยชน์หนึ่งที่นาสนใจที่คนไทยมักจะพูดถึงเสมอเวลาที่เด็กทำผิดคือ “ลูกพ่อแม่ไม่สั่งสอน” ถ้าเด็กที่เรียนละครแล้วไม่สนใจละครเราจะพูดว่าอะไร ทั้งนี้จะพบว่าละครไม่ได้มีการเรียนการสอนกันมาตั้งแต่ชั้นมัธยม แต่เด็กมาเริ่มเรียนละครในระดับอุดมศึกษา จึงอาจต้องย้อนถามกลับไปว่าหน้าที่ของผู้สอนละครคืออะไร ผู้ที่สอนละครจำเป็นต้องปลูกฝังจิตวิญญาณของการเป็นนักแสดงละคร เหมือนกับคนที่เรียนจบในสาขาอื่น ดังนั้น ถ้าสมมุติว่าเด็กที่จบมาแล้วไม่มีความสามารถสร้างทัศนคติที่ดีในการชมละครได้ ก็อยากจะถามว่าปัญหานี้เป็นปัญหาของใคร ปัญหานี้ไม่ได้อยู่กับศิลปิน เพราะว่าศิลปินไม่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษา คนทำละครไม่ได้เกี่ยวข้องกับวงการการศึกษา คุณพิเชษฐเห็นว่าละครที่ดีที่สุด กับละครที่แย่ที่สุด เป็นละครที่จำเป็นต้องดูมากที่สุด เพราะว่าถ้าไม่มีประสบการณ์จะนำสิ่งใดมาเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินว่าละครเรื่องนี้ดีอย่างนั้น ไม่ดีอย่างนี้ ด้วยเหตุนี้ สิ่งที่สำคัญที่สุดของผู้สอนละครคือ เปิดโอกาสให้นักศึกษามีโอกาสที่จะรับรู้และเรียนรู้ด้วยการชมละครให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในประเด็นนี้จึงเห็นว่าผู้ที่ทำหน้าที่ผลิตนักศึกษาทางการละครจำเป็นต้องทบทวนตัวเอง มากกว่าที่จะโทษศิลปินว่าศิลปิน “ห่วย” เพราะว่าศิลปินทำงานมาก ทำงานตลอดเวลา และอยู่กับงานตลอดเวลาด้วย

คุณนิกรเสริมว่านักศึกษาส่วนใหญ่จะมาดูละครก็ต่อเมื่อถูกบังคับให้มาดู และจากประสบการณ์ที่สอนวิชา “บทละครร่วมสมัย” พบว่าในประเทศนี้ยังมีคนเขียนบทละครไทยน้อยมาก จึงนำบทละครของไทยที่มีอยู่ไปสอน และสั่งให้นักศึกษาไปชมละครเรื่องนั้น จึงเป็นโอกาสที่ดีถ้ามีการนำบทละครที่มีอยู่มาตีพิมพ์และจัดจำหน่ายก็จะช่วยให้สถานศึกษาได้รู้จักละครที่ดี ที่อยู่นอกสถาบันการศึกษา

8.12 ละครบางเรื่องของ “คณะ 8 x 8” บทเสร็จก่อนที่จะแสดง และเคยมีโอกาสดำเนินบทก็พบว่า บางครั้งบทละครชิ้นนั้นก็ดูเหมือนว่าเป็นการสั่งสอนมากเกินไป แต่เมื่อนำบทละครนั้นมาจัดแสดงก็ไม่ปรากฏว่ามีการสั่งสอน

มากเท่าที่อ่านเฉพาะบทอย่างเดียว นั่นเป็นเพราะว่าวิธีการเล่าเรื่องทำให้บทที่สั่งสอนเจือจางลง นอกจากนี้ละครของ “8 x 8” ยังมีจังหวะ ซึ่งก่อให้เกิดพลังในการถ่ายทอด ซึ่งนับว่าเป็นจังหวะเฉพาะตัว

คุณนิกรชี้แจงว่าบทละครแต่ละเรื่องเมื่อนำไปจัดแสดงแล้วจะขึ้นอยู่กับความของผู้กำกับแต่ละคน และบทละครจะไม่สมบูรณ์ถ้ายังไม่มีการจัดแสดง คุณณัฐพัชญ์เสริมว่าการที่คุณนิกรนำบทละครที่ตนเองเขียนมาจัดแสดงเองจะแตกต่างจากผู้กำกับคนอื่นนำบทละครเรื่องเดียวกันไปจัดแสดง เพราะรู้ลึกว่าขณะที่คุณนิกรเขียนบทก็จะมีภาพในใจที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว คุณนิกรเห็นว่าบทบางครั้งแค่อ่านก็อาจยังไม่สามารถรู้ได้ แต่จำเป็นต้องนำมาลองแสดง หรือลองทำให้เกิดการเคลื่อนไหวในระดับหนึ่งก่อน

8.13 คุณนิกรทำงานต่อเนื่องมาตลอดสิบปีในงานเทศกาลละคร นั้นได้เติบโตและเรียนรู้อะไรจากงานเทศกาลบ้าง เพราะว่าในฐานะคนดูเห็นว่าการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตัวเองไปเรื่อยๆ ในแต่ละปี เช่น งานบางปีก็จะไม่ใช่ภาษา แต่จะใช้ *physical* ทั้งหมด หรือบางปีก็จะเน้นการพูดเพียงอย่างเดียว ซึ่งดูเหมือนว่า “8 x 8” กำลังหาจุดตรงกลางระหว่างการใช้ภาษาที่เป็นวรรณกรรมกับภาษาที่สื่อด้วยร่างกาย ที่ขณะนี้เริ่มจะมาถึงจุดลงตัวที่พอดี แต่ก่อนที่จะมาถึงจุดนี้บางครั้งก็มี “เป่” ไปบ้าง เช่น เรื่อง “วันดับฝัน” ที่ค่อนข้างจะเป็นงานเหนือจริง (*surreal*) เกินไปสักเล็กน้อย จึงอยากทราบว่าคุณนิกรมองการพัฒนาของ “8 x 8” ที่เปลี่ยนไปอย่างไรบ้าง

คุณนิกรเห็นว่าการพัฒนาการแสดงของ “8 x 8” ทั้งในแง่ของการให้โอกาสในการแสดง และงานเทศกาล ยังเปิดพื้นที่ในการแสดง โดยเฉพาะพื้นที่กลางแจ้ง ซึ่งเป็นปัญหามากสำหรับละครที่เคยแสดงแต่เฉพาะในโรงละครเท่านั้น การที่จะนำละครออกมาแสดงกลางแจ้งจำเป็นต้องปรับอย่างมาก โดยส่วนตัวเห็นว่าการที่เหมาะกับการแสดงกลางแจ้งคืองานที่ไม่พูดหรือพูดน้อย ด้วยเหตุนี้ ละครเรื่อง “ใจยักษ์” จึงเป็นการออกแบบขึ้นมาเพื่อใช้ในการแสดงกลางแจ้ง และเรื่องนี้ก็สามารถที่จะนำกลับไปแสดงในโรงละครได้ เพราะเคยนำกลับไปแสดงที่ลิโด้ ซึ่งก็จะได้คนละครายาก ละครเรื่องนี้นำเสนอในประเด็นเรื่องคนในยักษ์ ยักษ์ในใจ และยักษ์ในที่นี้ก็เป็นการชวนกลับไปสู่รากทางวัฒนธรรมของเราด้วย ด้วยเหตุนี้ งานเทศกาล จึงส่งผลต่อการเลือกเรื่อง โดยเฉพาะสถานที่ในการจัดแสดง ก็ทำให้ต้องคิดว่าเราจะแสดงเรื่องอะไร ในการจัดแสดงกลางแจ้งของ “8 x 8” เริ่มจากเรื่อง “แม่น้ำแห่งความตาย” “ใจยักษ์” และ “Mouth” ซึ่ง “Mouth” เป็นละครที่พูดตลอดเรื่อง แต่ใช้ร่างกายประกอบการพูด

นางสาวอรพินท์ คำสอน

ผู้สรุปการเสวนา